

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Національного агентства
з питань запобігання корупції

18.05.2023 № 109/23

МЕТОДОЛОГІЯ
проведення антикорупційної експертизи
Національним агентством з питань запобігання корупції

I. Загальні положення

1. Ця Методологія визначає типові критерії, способи оцінки, виявлення та усунення корупціогенних факторів у проєктах нормативно-правових актів, що вносяться на розгляд Верховної Ради України або Кабінету Міністрів України (далі – проєкти актів), а також процедури моніторингу Національним агентством з питань запобігання корупції (далі – Національне агентство) проєктів актів та чинних нормативно-правових актів (далі – чинні акти).

2. У цій Методології терміни вживаються у таких значеннях:

антикорупційна експертиза (експертиза) – діяльність із виявлення у проєктах актів (чинних актах) корупціогенних факторів;

дискреційні повноваження – повноваження осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що надають можливість на власний розсуд визначати повністю або частково зміст чи обсяг рішення, яке приймається органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, або обирати на власний розсуд один із кількох варіантів рішень, передбачених проєктом акта, встановлювати строки, підстави та порядок прийняття рішень;

експерт Національного агентства – працівник самостійного структурного підрозділу апарату Національного агентства, до завдань якого належить проведення експертизи;

корупціогенний фактор – положення проєкту акта (чинного акта), які самостійно чи у поєднанні з іншими нормами можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією;

моніторинг проєктів актів (чинних актів) – діяльність із виявлення у проєкті акта (чинному акті) ознак, що вказують на необхідність проведення експертизи;

головний комітет Верховної Ради України – комітет Верховної Ради України, який відповідно до предмета відання визначений головним з підготовки і попереднього розгляду проєкту акта;

суб'єкт владних повноважень – орган державної влади (у тому числі без статусу юридичної особи), орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа, інший суб'єкт при здійсненні ним публічно-владних управлінських функцій на підставі законодавства, в тому числі при виконанні делегованих повноважень або наданні адміністративних послуг.

Інші терміни вживаються у значеннях, наведених у Законі України «Про запобігання корупції» (далі – Закон).

II. Процедура проведення експертизи

1. Експертиза складається з таких етапів:
  - моніторинг проектів актів (чинних актів) на предмет наявності в них ознак, що вказують на необхідність проведення експертизи;
  - експертиза проекту акта.

2. Моніторинг здійснюється щодо:
  - проектів актів, що надсилаються до Національного агентства відповідно до § 37² Регламенту Кабінету Міністрів України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 № 950 (далі – Регламент), органами, які вносять проекти актів до Кабінету Міністрів України;
  - проектів актів, які внесені на розгляд Верховної Ради України, підготовлених до першого чи другого читання;
  - проектів актів, які внесені на розгляд Кабінету Міністрів України, що не надходили до Національного агентства для проведення експертизи;
  - чинних актів.

3. Моніторинг проектів актів (чинних актів) здійснюють експерти Національного агентства згідно з додатком 1 до цієї Методології.

4. У разі виявлення за результатами моніторингу ознак, що вказують на необхідність проведення експертизи, здійснюється аналіз проекту акта (чинного акта) згідно з додатками 2, 3 до цієї Методології та приймається одне з таких рішень:
  - проведення експертизи проекту акта Національним агентством (частина п'ята статті 55 Закону);
  - надання Національним агентством пропозицій Міністерству юстиції України щодо включення чинного акта до плану проведення антикорупційної експертизи (частина дев'ята статті 55 Закону).

5. Проведення експертизи проекту акта передбачає направлення листа про початок проведення експертизи проекту акта до:
  - головного комітету Верховної Ради України та комітету Верховної Ради України, до предмета відання якого належать питання боротьби з корупцією;

Кабінету Міністрів України в порядку та строки, визначені в пункті 2 § 37² Регламенту;

Громадської ради при Національному агентстві. При цьому до Громадської ради додатково направляється: проєкт акта, порівняльна таблиця (за наявності) та пояснювальна записка, що надійшли до Національного агентства відповідно до § 37² Регламенту.

6. Днем початку строку проведення експертизи проєкту акта вважається наступний календарний день за днем такого інформування.

Експертиза проєкту акта повинна бути завершена у строк не більше ніж 10 календарних днів з дня початку строку її проведення.

7. За результатами проведеної експертизи розробляються рекомендації щодо можливих шляхів усунення виявлених у проєкті акта корупціогенних факторів із зазначенням конкретних способів їх усунення відповідно до розділу V цієї Методології.

Результати експертизи проєкту акта викладаються у висновку антикорупційної експертизи (далі – висновок) відповідно до вимог Порядку проведення антикорупційної експертизи Національним агентством з питань запобігання корупції, затвердженого наказом Національного агентства від 29.07.2020 № 325/20, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 14.08.2020 за № 787/35070.

8. Висновок направляється до головного комітету Верховної Ради України та комітету Верховної Ради України, до предмета відання якого належать питання боротьби з корупцією, або до Кабінету Міністрів України та розробнику.

9. Комунікація експертизи та її результатів здійснюється шляхом: розміщення інформації про початок проведення експертизи проєкту акта на вебсайті Національного агентства, а також доведення до відома заінтересованих суб'єктів;

оприлюднення висновку на вебсайті Національного агентства;
підготовки аналітичних оглядів, інфографік та оприлюднення на вебсайті Національного агентства;
публічного обговорення результатів експертизи тощо.

10. Ефективність проведення експертизи визначається шляхом оцінки врахування суб'єктом прийняття відповідного акта рекомендацій Національного агентства, спрямованих на усунення виявлених у проєкті акта корупціогенних факторів.

Рекомендації Національного агентства вважаються врахованими у разі доопрацювання проєкту акта з урахуванням наданих Національним агентством рекомендацій.

III. Корупціогенні фактори

1. До корупціогенних факторів, що можуть міститись у положеннях проєкту акта, належать:

1) встановлення або розширення дискреційних повноважень органу державної влади чи органу місцевого самоврядування або особи, уповноваженої на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, за відсутності визначення вичерпних випадків, підстав, форм, строків, порядку здійснення таких повноважень, контролю за їх здійсненням та відповідальності за можливі зловживання під час їх здійснення.

Приклад: у проєкті закону передбачено, що перелік підприємств, установ та/або організацій, які можуть бути уповноважені на здійснення державних випробувань товару та надання за їх результатами експертних висновків щодо включення товару до Державного реєстру товарів, що можуть бути введені в обіг, визначається центральним органом виконавчої влади.

Проте у проєкті закону не визначено кваліфікаційних або ж інших вимог до підприємств, установ, організацій, які можуть бути уповноваженими на здійснення відповідних державних випробувань та надання експертних висновків.

Указані обставини можуть призвести до надмірного розширення дискреційних повноважень, створення умов для виникнення потенційного чи реального конфлікту інтересів органів державної влади або осіб, уповноважених на виконання функцій держави, прийняття суб'єктивних рішень та можливостей для зловживання наданими їм повноваженнями;

2) наділення повноваженнями, якими вже наділені інші органи державної влади чи органи місцевого самоврядування або особи, уповноважені на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування (дублювання повноважень), що створює конкуренцію між заінтересованими органами, а також невизначеність щодо суб'єкта, на якого вони покладаються.

Приклад: Законом України «Про захист економічної конкуренції» визначено повноваження Антимонопольного комітету України при здійсненні державного контролю щодо захисту економічної конкуренції.

Натомість у проєкті закону пропонується утворити новий регуляторний орган та наділити його широким обсягом дискреційних повноважень, зокрема щодо проведення оцінки стану формування ринку та стану конкуренції на ньому, що дублюватиме повноваження Антимонопольного комітету України та суперечитиме Закону України «Про захист економічної конкуренції».

У разі прийняття проєкту закону таке положення може стати джерелом корупційних ризиків шляхом посилення регуляторного впливу на суб'єктів господарювання та призвести до застосування окремими суб'єктами владних повноважень різних підходів при виконанні владних повноважень;

3) делегування повноважень органів державної влади чи органів місцевого самоврядування суб'єктам приватного права, а також консультативним, дорадчим та іншим допоміжним органам, створеним на постійній чи тимчасовій основі.

Приклад: відповідно до статті 1 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» державний нагляд (контроль) – це діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання і забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, допустимого рівня небезпеки для населення, навколишнього природного середовища.

Натомість у проєкті закону пропонується наділити громадську організацію функціями контролю за дотриманням засад провадження певного виду господарської діяльності та надання окремих видів послуг, що, у свою чергу, не узгоджується із законодавством у сфері контролю;

4) необґрунтоване встановлення положень відсильного характеру за допомогою нормативно-правових актів нижчого рівня.

Приклад: у чинній редакції закону встановлено вичерпний перелік вимог, яким має відповідати заявник (особа), що планує провадити діяльність у певній сфері.

Однак у проєкті закону пропонується доповнити цей закон положеннями, які наділяють орган виконавчої влади, що здійснює державне регулювання у цій сфері, повноваженнями розширювати перелік таких вимог власними нормативно-правовими актами;

5) створення умов для обов'язкового особистого контакту фізичних (юридичних) осіб або їх представників із суб'єктом владних повноважень.

Приклад: у проєкті закону пропонується встановити, що у разі необхідності орган державної влади чи орган місцевого самоврядування уповноважений на видачу документів дозвільного характеру або надання адміністративної послуги, може додатково витребувати документи та інформацію, які вважаються необхідними для підтвердження даних. Надати такі документи та інформацію заінтересований суб'єкт має особисто.

Це може призвести до збільшення кількості фактів вимагання посадовими особами органів державної влади чи органів місцевого самоврядування неправомірної вигоди за видачу (прискорення видачі) відповідних документів;

б) нечітка, з порушенням принципу юридичної визначеності, регламентація прав, обов'язків чи відповідальності фізичних (юридичних) осіб у будь-якій сфері правового регулювання.

Приклад: у проєкті закону пропонується наділити органи місцевого самоврядування повноваженнями щодо погодження проведення реконструкції житла та знесення непридатних для проживання житлових будинків.

Разом з тим у проєкті закону відсутні будь-які механізми та способи реалізації органами місцевого самоврядування таких повноважень, що, у свою чергу, може призвести до неоднакового застосування на практиці правових норм та прийняття тих чи інших управлінських рішень;

7) створення перешкод для одержувачів адміністративних, освітніх, соціальних чи інших публічних послуг, відсутність чи обмеження права на оскарження рішення суб'єкта владних повноважень.

Приклад: включення до нормативно-правового акта, який регулює надання адміністративних послуг, положень щодо:

можливості отримувати додаткові документи органом державної влади чи органом місцевого самоврядування без встановлення чітких підстав з використанням конструкцій «у разі потреби», «якщо працівник органу вважає, що поданих документів недостатньо» тощо;

невичерпного переліку документів із застосуванням конструкції «інші документи, подання яких необхідне для надання адміністративної послуги»;

можливості відмови у наданні послуги без зазначення чітких підстав з використанням конструкції «інших підстав, встановлених законодавством».

Такі конструкції утворюють підґрунтя для зловживань посадовими особами органів державної влади чи органів місцевого самоврядування службовим становищем через суб'єктивне тлумачення змісту норм законодавства;

8) необґрунтоване встановлення пільг, переваг або інших привілеїв для фізичних (юридичних) осіб.

Приклад: у проєкті закону встановлюються преференції для окремих суб'єктів щодо здійснення діяльності, отримання дозволів, ліцензій тощо порівняно з іншими учасниками ринку;

9) юридична колізія в законодавстві: суперечність між різними положеннями одного й того самого нормативно-правового акта або між положеннями різних нормативно-правових актів однакової юридичної сили у вирішенні одного й того самого питання, що допускає різне тлумачення норм.

Приклад: у проєкті закону пропонується встановити, що нормативно-правові акти органу виконавчої влади, які відповідно до закону є регуляторними актами, розробляються, розглядаються та приймаються з урахуванням вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

Водночас у Прикінцевих та перехідних положеннях проекту закону пропонується внести зміни до Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» та встановити, що дія вказаного Закону не поширюється на здійснення регуляторної діяльності, пов'язаної з прийняттям актів цього органу;

10) невідповідність положень нормативно-правового акта положенням нормативно-правового акта, що має вищу юридичну силу, або міжнародним договорам України.

Приклад: проектом постанови визначено процедуру включення центральним органом виконавчої влади відомостей про суб'єктів господарювання до реєстру суб'єктів господарювання, які мають право надавати послуги у певній сфері господарської діяльності. Для включення до зазначеного реєстру суб'єкти господарювання мають подати документи, форма та зміст яких визначається відповідним центральним органом виконавчої влади.

Зазначена процедура має ознаки адміністративної послуги в розумінні Закону України «Про адміністративні послуги».

При цьому у проекті постанови не враховані вимоги частини першої статті 5 Закону України «Про адміністративні послуги» стосовно необхідності врегулювання суспільних відносин щодо надання таких послуг виключно законами, зокрема щодо переліку та вимог до документів, необхідних для отримання адміністративної послуги.

Відсутність законодавчо визначених вимог до процедури включення центральним органом виконавчої влади відомостей про суб'єктів господарювання до реєстру, а також вичерпних умов та підстав для прийняття такого рішення може призвести до вчинення корупційних правопорушень посадовими особами і створить ризик довільного тлумачення положень проекту постанови та упередженості під час прийняття управлінських рішень;

11) використання правових конструкцій оціночного характеру та слів, які допускають невичерпність регулювання.

Приклад: використання у проектах законів формулювань, що допускають прийняття управлінських рішень залежно від суб'єктивної оцінки визначених за їх допомогою критеріїв чи підстав: «може подати», «іншими вимогами», «може прийняти рішення», «необхідне нормативно-правове регулювання», «певні умови», «ефективне вжиття передбачених законодавством заходів», «відповідні вимоги», «достатня інформація», «суттєвий вплив», «певні послуги», «зокрема», «тощо»;

12) ускладнення реалізації передбачених законодавством заходів із запобігання чи протидії корупції.

Приклад: у проєкті закону пропонується внести зміни до Закону України «Про запобігання корупції», згідно з якими до окремої категорії суб'єктів, на яких поширюються вимоги цього Закону, будуть віднесені особи, які постійно або тимчасово здійснюють повноваження одноосібного виконавчого органу, та їх заступники, а також особи, які входять до складу колегіального виконавчого органу господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) прямо чи опосередковано належать державі.

Однак запропоновані зміни не лише припиняють поширення на посадових осіб корпоративізованих державних підприємств вимог Закону щодо передачі підприємств і корпоративних прав, правил етичної поведінки (статті 36 – 38, 40 – 42, 44 Закону), але й скасовують для таких осіб вимоги фінансового контролю (стаття 45 Закону);

13) необґрунтоване застосування до певної категорії осіб винятків з антикорупційних вимог, заборон та обмежень, обмеження здійснення стосовно них контролю, моніторингу, інших заходів щодо запобігання чи протидії корупції.

Приклад: у проєкті закону необґрунтовано пропонується виключити певну категорію осіб з переліку суб'єктів, на яких поширюється вимога Закону щодо подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

14) запровадження правового регулювання, що надасть змогу уникати кримінальної, адміністративної, дисциплінарної, цивільно-правової відповідальності.

Приклад: у проєкті закону необґрунтовано пропонується з переліку видів юридичної відповідальності за порушення законодавства у певній сфері правового регулювання виключити положення про можливість притягнення винних осіб до цивільно-правової та кримінальної відповідальності. Таким чином, у разі прийняття проєкту закону особи, винні у порушенні його вимог, нестимуть лише дисциплінарну та адміністративну відповідальність. Водночас у чинному законодавстві передбачено, що за відповідні порушення винні особи несуть встановлену законом дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову чи кримінальну відповідальність;

15) необґрунтоване звуження змісту чи обсягу існуючих повноважень спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

Приклад: у проєкті закону пропонується виключити з переліку повноважень Національного агентства проведення експертизи проєктів актів, що вносяться на розгляд Верховної Ради України або Кабінету Міністрів України;

16) недотримання процедури розроблення, погодження та прийняття нормативно-правових актів органу виконавчої влади, у тому числі обмеження участі фізичних (юридичних) осіб, їх об'єднань у громадському обговоренні.

Приклад 1: у проєкті акта пропонується встановити, що на акти окремо взятого органу не поширюються вимоги Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

Виведення нормативно-правових актів, які мають регуляторний вплив на господарську діяльність, з-під дії вказаного Закону унеможливає забезпечення відкритої процедури прийняття відповідних рішень органами державної влади, а також може призвести до порушення прав та інтересів суб'єктів господарювання, громадян та держави.

Приклад 2: у проєкті акта пропонується суттєво зменшити строк (з 30 днів до 10), протягом якого від фізичних (юридичних) осіб, їх об'єднань орган прийматиме зауваження та пропозиції до проєкту акта, яким пропонується врегулювати господарські відносини, відносини між органом виконавчої влади та суб'єктами господарювання, а також врегульовуватиме суспільні відносини.

Зменшення таких строків може призвести до невчасного реагування громадськості на пропоновані зміни та, як наслідок, прийняття актів без урахування позиції громадськості;

17) необґрунтоване та недоцільне надання консультативних та/або посередницьких послуг у будь-якій сфері регулювання.

Приклад: у проєкті акта передбачено створення державних або інших підприємств-посередників, які надаватимуть певні платні послуги фізичним (юридичним) особам, при тому, що державні органи мають власні ресурси та виділені бюджетні кошти для надання таких послуг. Указане регулювання сприятиме виникненню корупційних ризиків та неефективному витрачання бюджетних коштів;

18) проєкт акта розроблено за відсутності обґрунтованої необхідності державного регулювання у запропонованій сфері.

Приклад: у проєкті акта пропонується запровадити регулювання, яке не визначено на законодавчому рівні та наділяє орган виконавчої влади невластивими повноваженнями.

2. Наведений у пункті 1 цього розділу перелік корупціогенних факторів не є вичерпним.

IV. Корупціогенні фактори в окремих сферах регулювання

1. До корупціогенних факторів у сфері корпоративного управління належать:

1) невідповідність питань корпоративного управління міжнародним стандартам та принципам.

Приклад: у частині другій статті 11² Закону України «Про управління об'єктами державної власності» встановлено, що до складу наглядових рад державних унітарних підприємств, господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, включаються незалежні члени наглядової ради, кількість яких повинна становити більшість членів наглядової ради.

Однак у проекті закону пропонується не поширювати вказані вимоги на державні унітарні підприємства та господарські товариства, що належать до сфери управління органу виконавчої влади.

Інститут незалежних членів наглядової ради був запроваджений в Україні Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління об'єктами державної та комунальної власності», у тому числі з метою впровадження корпоративного управління відповідно до принципів та стандартів Організації економічного співробітництва та розвитку, усунення посадових осіб державних органів від управління державними компаніями, підвищення прозорості діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки, ефективного управління об'єктами державної власності.

Відсутність належного корпоративного врядування на підприємствах державної форми власності може призвести до зниження рівня прозорості в державному секторі економіки, неефективного використання бюджетних коштів, а також відсутності належного контролю як з боку держави, так і громадськості;

2) непрозора процедура призначення / звільнення керівників та членів органів управління державних унітарних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі.

Приклад: у проекті акта пропонується встановити, що Порядок конкурсного відбору керівників суб'єктів господарювання державного сектору економіки не застосовується для відбору голови правління.

Згідно з вимогами пункту 21 частини першої статті 6 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» уповноважені органи управління відповідно до покладених на них завдань організують і проводять конкурси з визначення керівників суб'єктів господарювання державного сектору економіки.

Призначення голови правління без проведення конкурсу створює можливість для запровадження непрозорого та вразливого до корупції механізму призначення керівника державного підприємства;

3) нечіткий розподіл повноважень керівних органів та/або посадових осіб та/або ускладнення притягнення їх до юридичної відповідальності.

Приклад: пропонується встановити, що наглядова рада товариства приймає рішення про здійснення правочинів (відчуження, передача в оренду, користування єдиних майнових комплексів структурних підрозділів товариства, будівель і споруд, рухомого складу, нематеріальних активів, у тому числі товарних знаків) тільки у тому випадку, якщо ринкова вартість предмета такого правочину становить від 10 до 25 відсотків вартості активів.

Проте 10 відсотків вартості активів окремих товариств, зокрема суб'єктів природних монополій, може становити мільярдні суми гривень, а отже, правочини з високим рівнем корупційних ризиків (для прикладу – контракти щодо передачі в оренду тощо) здійснюватимуться за рішенням виконавчого органу товариства – правління.

Зазначене, з урахуванням правової природи суб'єктів природних монополій, обмежує функції контролю наглядової ради товариства, наділяє правління товариства широкими дискреційними повноваженнями та може збільшити корупційні ризики в частині упередженого розпорядження майном з метою отримання неправомірної вигоди.

2. До корупціогенних факторів у сфері цифровізації процедур належать:

1) неузгодженість проекту акта, яким запроваджується автоматизований порядок надання публічної або адміністративної послуги, із законодавством про відповідні державні реєстри, бази даних та системи.

Приклад: проект акта визначає процедури, які передбачають використання суб'єктом надання певних послуг відомостей з деяких реєстрів. Однак законом встановлено, що доступ до таких реєстрів є обмеженим;

2) встановлення вимоги щодо отримання результатів надання публічних та адміністративних послуг в електронному вигляді за відсутності оцифрованих даних, необхідних для їх отримання.

Приклад: у проекті акта пропонується автоматизувати перевірку достовірності відомостей програмними засобами електронної системи. Водночас відомості, які необхідно перевірити, не оцифровано. Це унеможливить верифікацію внесених даних автоматично, а отже, обумовить ризик зловживань;

3) встановлення вимоги щодо надання документів (їх копій) / відомостей з реєстрів, користувачем яких є суб'єкт надання публічних та адміністративних послуг.

Приклад: у проекті акта визначено порядок надання певної послуги, згідно з яким на суб'єкта звернення покладається обов'язок щодо надання відповідних відомостей. При цьому вказані відомості можуть бути самотійно отримані суб'єктом надання послуги як користувачем відповідних реєстрів.

Такі положення необґрунтовано ускладнюють процедуру надання послуги, а отже, обумовлюють ризик зловживань;

4) встановлення вимоги щодо одночасного надання документів (їх копій) / відомостей у паперовому та електронному вигляді.

Приклад: пропонується у проекті акта порядок надання послуги визначає необхідність надання суб'єктом звернення документів у паперовому та електронному вигляді.

Особистий контакт за наявних можливостей електронної комунікації створює ризик зловживань суб'єктом надання адміністративної послуги.

3. До корупціогенних факторів у сфері публічних закупівель належать:

1) необґрунтоване виведення закупівлі окремих видів товарів, робіт, послуг з-під дії Закону України «Про публічні закупівлі».

Приклад: у проекті акта пропонується вивести з-під дії Закону України «Про публічні закупівлі» окремі роботи та послуги для забезпечення потреб територіальних громад або держави, які оцінюються у десятки мільярдів гривень.

Однак пропонуване регулювання може створити умови для виникнення корупційних ризиків – обмеження прозорості ціноутворення, завищення вартості матеріалів і робіт, дискримінації та обмеження конкуренції під час вибору виконавців тощо;

2) відсутність аргументованої доцільності встановлення випадків непоширення єдиних процедур закупівлі товарів, робіт, послуг та здійснення такої закупівлі у межах проведення спрощеної закупівлі або за результатом застосування спеціального режиму закупівлі.

Приклад: у проекті акта запропоновано застосувати окремий режим закупівлі, визначений актом Кабінету Міністрів України, до певної категорії товарів за відсутності кодифікованого опису товару, що не дає змоги однозначно ідентифікувати предмет потенційної закупівлі та закуповувати відповідні машини за результатом укладення прямих договорів.

Зазначене створює корупційні ризики, пов'язані з упередженим вибором контрагентів та/або за економічно не вигідними умовами контрактів, а також ускладнює процес здійснення належного контролю у сфері публічних закупівель;

3) встановлення необґрунтованих преференцій або необґрунтованого обмеження прав окремих учасників процедури закупівлі.

Приклад: у проекті акта пропонується наділити замовників правом самостійно визначати критерії доброчесності та надійності вибору особи, з якою буде укладений договір про закупівлю, під час проведення закупівель, необхідних для виконання певних заходів.

Таке регулювання не дає можливості передбачити та спрогнозувати дії замовника при здійсненні закупівель, а також залишає незавершеним регулювання, яке пропонується встановити за результатом прийняття зазначеного проекту акта;

4) ускладнення механізму оскарження процедури закупівлі.

Приклад: у проекті акта пропонується розширити перелік обов'язкової інформації, яку має містити скарга, подана суб'єктом оскарження, що фактично наділяє орган оскарження повноваженнями на вирішення питання про оцінку вичерпності та належності поданого суб'єктом оскарження переліку документів на етапі прийняття скарги до розгляду.

Так, вичерпна інформація щодо процедури закупівлі підлягає оприлюдненню в електронній системі, зокрема – тендерна документація, пропозиції учасників, історія змін, запитання від користувачів тощо. Ця інформація, у поєднанні з обґрунтуванням позиції суб'єкта оскарження, є достатньою для цілей попередньої оцінки органом оскарження скарги та прийняття її до розгляду;

5) недотримання принципів здійснення публічних закупівель.

Приклад: у проекті акта пропонується запровадити можливість застосування відкритих торгів для укладення зарезервованого контракту та встановити, що під час проведення відкритих торгів для укладення зарезервованого контракту тендерну пропозицію має право подавати виключно підприємство або організація, що засноване(а) громадською організацією, яка здійснює свою діяльність у певній сфері.

Також у проекті акта передбачено, що відкриті торги для укладення зарезервованого контракту проводяться без застосування електронного аукціону у разі, якщо до оцінки допущено одну тендерну пропозицію, а також подано одну тендерну пропозицію.

Однак зазначені положення проекту акта не узгоджуються з частиною другою статті 32 Закону України «Про публічні закупівлі», якою визначено, що тендер автоматично відміняється електронною системою закупівель у разі подання для участі у відкритих торгах менше двох тендерних пропозицій, створення переваги для певної категорії учасників, що, в свою чергу, суперечить встановленим цим Законом принципам здійснення публічних закупівель, зокрема добросовісній конкуренції серед учасників, недискримінації учасників та рівному ставленню до них, об'єктивному та неупередженому визначенню переможця процедури закупівлі / спрощеної закупівлі (частина перша статті 5 Закону України «Про публічні закупівлі»).

V. Шляхи усунення корупціогенних факторів

1. Виявлені корупціогенні фактори можуть бути усунуті шляхом:

1) виключення положень проекту акта, які самостійно чи у поєднанні з іншими нормами містять корупціогенні фактори;

2) удосконалення положень проекту акта з урахуванням наданих Національним агентством рекомендацій;

3) підготовки нового проекту акта, в якому, на етапі розробки, враховано надані Національним агентством рекомендації.

2. Для усунення виявлених у проєкті акта корупціогенних факторів Національне агентство надає такі рекомендації:

виключити з проєкту акта положення, які наділяють суб'єкта владних повноважень надмірними, невластивими дискреційними повноваженнями, а також положення, які допускають прийняття рішень на власний розсуд;

передбачити основні вимоги до регулювання надання адміністративних послуг під час застосування дискреційних повноважень, зокрема строки, підстави та порядок прийняття рішень (стаття 5 Закону України «Про адміністративні послуги»);

виключити з проєкту акта положення відсильного характеру – сформулювати відповідні вимоги та правила, визначити процедури безпосередньо у проєкті акта;

виключити положення, які стосуються делегування повноважень органів державної влади чи органів місцевого самоврядування суб'єктам приватного права;

виключити положення, що передбачають особистий контакт фізичних (юридичних) осіб або їх представників із суб'єктом владних повноважень;

конкретизувати регламентацію прав, обов'язків чи відповідальності осіб, які звертаються за отриманням адміністративної послуги;

визначити чи уточнити порядок оскарження рішення суб'єкта владних повноважень;

виключити з проєкту акта положення, які наділяють суб'єктів надання адміністративних послуг правом вимагати від фізичних (юридичних) осіб документи або інформацію, що перебувають у володінні суб'єкта надання адміністративних послуг або у володінні державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ або організацій, що належать до сфери їх управління;

визначити вичерпний перелік видів та форм рішень, що приймає суб'єкт владних повноважень, а також строки і порядок прийняття рішень;

забезпечити належне (завчасне) інформування суб'єктом владних повноважень фізичних (юридичних) осіб про вчинення певних дій, прийняття рішень, що стосуються їхніх прав, обов'язків та законних інтересів;

усунути юридичні колізії шляхом виключення відповідних положень з тексту проєкту акта;

інші рекомендації, спрямовані на усунення виявлених корупціогенних факторів.

**Заступник керівника управління – керівник
відділу антикорупційної експертизи
Управління мінімізації корупційних ризиків
та антикорупційної експертизи**

Олена КРИВОШЕЙ